"ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यासाठी शिक्षण प्रसार"
-शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे

KOLHAPUR

श्री स्वामी विवेकानंद शिक्षण संस्था संचालित
विवेकानंद कॉलेज, (स्वायत्त) कोल्हापूर,
समाजशास्त्र विभाग

शैक्षणिक वर्ष 2019 - 20

दि. 14/02/2020

नोटीस

समाजशास्त्र विभागातील बी. ए. भाग 2 च्या सर्व विद्यार्थ्यांना सूचित करण्यात येते कि, शैक्षणिक वर्ष 2019 - 20 च्या दुसऱ्या सत्राच्या अंतर्गत मूल्यमापनासाठी आवश्यक असणारे होम असाइनमेंट दिनांक 05/03/2020 पर्यंत समाजशास्त्र विभागात जमा करावेत.

एच. व्ही. चामे

HEAD
DEPARTMENT OF SOCIOLOGY
VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR
(AUTONOMOUS)

VIVEKANAND COLLEGE KOLHAPUR
ESTD JUNE 1964
(Autonomous)

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha's

VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR (AUTONOMOUS)

KOLHAPUR

MARK ENTRY REPORT

Session : MAR APR 2020

Course : B.A. SEM 4

Subject : SOCIOLOGY PAPER VI (DSC 1021D2)

Exam Name : CIE

Max Marks : 10

Sr. No.	Student Name	Roll No. / Reg No.	Lock Status	Marks
1	BAMANE RUTUJA SURESH	5004	Locked	7
2	BHOGALE SHRIKANT VASANT	5012	Locked	10
3	BHOSALE VARAD NARENDRA	5017	Locked	7
4	BURASE SNEHAL RAJENDRA	5021	Locked	10
5	CHOUDHARI NIKHIL DINESHKUMAR	5026	Locked	10
6	CHOUGALE YOGITA YUVARAJ	5032	Locked	7
7	DESAI SAKLEN ZAKIR	5035	Locked	7
8	DESAI SUDHARTI SANJAY	5039	Locked	9
9	DUDHALE PRASHANT SUBHASH	5044	Locked	10
10	GADKAR PRANOTI PRAKASH	5045	Locked	10
11	GATHE MITALEE SAGAR	5050	Locked	7
12	GHORPADE VAISHNAVI DHANAJI	5061	Locked	10
13	GIRIGOSAVI DURGA MANOHAR	5062	Locked	7
14	GOLANDAJ RAISA LIYAKAT	5064	Locked	10
15	GURAV LATA GUNDOPANT	5069	Locked	10
16	INDIKAR KAJAL MALAPPA	5073	Locked	10
17	JADHAV ADARSH NAMDEV	5076	Locked	7
18	JADHAV DEEPALI KUMAR	5077	Locked	9
19	JADHAV SANTOSH KRUSHNAT	5080	Locked	7
20	JADHAV SHREYAS MANIK	5081	Locked	7
21	JIRAGE SHAILESH SURESH	5085	Locked	10
22	KADAM SAKSHI LAXMAN	5088	Locked	10
23	KAMAT ROHAN MAHAVEER	5091	Locked	9
24	KAMBLE KRUSHNALI SHRIKANT	5098	Locked	10
25	KAMBLE PALLAVI YASHWANT	5102	Locked	10
26	KAMBLE RAJVARDHAN BHASKAR	5104	Locked	9
27	KAMBLE RIMA CHANDRAKANT	5105	Locked	7
28	KAMBLE ROHIT MADHUKAR	5106	Locked	10
29	KAMBLE SHARDHA RAJENDRA	5110	Locked	9
30	KAMBLE SUMEDH VISHWAS	5114	Locked	9
31	KAMBLE SWAPNIL RAJARAM	5115	Locked	7

VIVEKANAND COLLEGE KOLHAPUR ESTD JUNE 1964 (Autonomous)

Name & Signature of Internal Examiner

Name & Signature of External Examiner

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha's

VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR (AUTONOMOUS)

KOLHAPUR

MARK ENTRY REPORT

Session : MAR APR 2020

Exam Name : CIE

Course : B.A. SEM 4

Max Marks : 10

Subject : SOCIOLOGY PAPER VI (DSC-1021D2)

Sr. No.	Student Name	Roll No. / Reg No.	Lock Status	Marks
32	KAMBLE VISHAL VIKAS	5117	Locked	7
33	KAPADE ATUL SADANAND	5119	Locked	5
34	KARANDE KRUSHNAT SUNIL	5120	Locked	9
35	KATKAR ALKESH RAJENDRA	5122	Locked	6
36	KESARE OMKAR AKARAM	5124	Locked	7
37	KESARKAR UTKARSH YASHWANT	5125	Locked	9
38	KHAMBE POOJA SAMBHAJI	5127	Locked	6
39	KHOT PRIYANKA PRABHAKAR	5131	Locked	10
40	KODOLIKAR ATHARVA PRASAD	5135	Locked	7
41	KOLKAR POOJA DURGAPPA	5140	Locked	10
42	KUMBHAR VIDYA LAKSHMAN	5143	Locked	10
43	MAGDUM ABOLI ANANDA	5147	Locked	9
44	MAINA KIRTI KIRAN	5150	Locked	10
45	MALAGE RAKESH BHIMRAO	5151	Locked	7
46	MANE AISHWARYA NITIN	5152	Locked	10
47	MANE PRIYA RETAJI	5155	Locked	7
48	MANE PRIYANKA RAJU	5156	Locked	10
49	MANE VARSHA PRAKASH	5160	Locked	10
50	MIRAJKAR KETAN NANDKISHOR	5164	Locked	7
51	MOHITE AISHWARYA ANIL	5165	Locked	10
52	MOHITE SAURABH VIJAY	5166	Locked	7
53	MULLA MUMATAJ DADASO	5172	Locked	10
54	NAIK SHRAVANI SURAJ	5176	Locked	7
55	NIGADE SHWETA MADAN	5185	Locked	10
56	PARGAVE SAURABH RAJU	5189	Locked	7
57	PARIT ROHIT RAJARAM	5191	Locked	7
58	PATIL ANIKET AJIT	5196	Locked	9
59	PATIL ANIL TATOBA	5198	Locked	7
60	PATIL DHANSHRI BAPU	5203	Locked	9
61	PATIL POOJA BABURAO	5208	Locked	9
62	PATIL RAHUL KRISHNAT	5211	Locked	7

VIVEKANAND COLLEGE KOLHAPUR ESTD JUNE 1964 (Autonomous)

Name & Signature of Internal Examiner

Name & Signature of External Examiner

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha's

VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR (AUTONOMOUS)

KOLHAPUR

MARK ENTRY REPORT

Session : MAR APR 2020

Exam Name : CIE

Course : B.A. SEM 4

Max Marks : 10

Subject : SOCIOLOGY PAPER VI (DSC 1024D2)

Sr. No.	Student Name	Roll No. / Reg No.	Lock Status	Marks
63	PATIL ROHIT VISHWAS	5214	Locked	7
64	PATIL SHARANG MADHAV	5219	Locked	10
65	PATIL SHIVRATNA SHAHAJI	5221	Locked	10
66	PATIL SNEHA DHANAJI	5222	Locked	10
67	PATIL SUSHANT JALANDAR	5224	Locked	7
68	PATOLE POURNIMA AMAR	5232	Locked	7
69	POTNIS SHALAKA SHRIDHAR	5240	Locked	9
70	POWAR SANDHYA SARDAR	5245	Locked	10
71	PRABHAVALE SACHIN BABAN	5247	Locked	10
72	RUKADIKAR YASH AJIT	5258	Locked	7
73	SALOKHE SUNIL RAMCHANDRA	5260	Locked	7
74	SATHE AKSHAY SHIVAJI	5262	Locked	7
75	SATPUTE GIRISH DADU	5264	Locked	7
76	SAWANT ANUSHKA SITARAM	5269	Locked	7
77	SAWANT NIKITA NARAYAN	5270	Locked	9
78	SHELAR SONALI TANAJI	5276	Locked	7
79	SHENDAGE POOJA NAMDEV	5278	Locked	10
80	SHITOLE TEJASWINI SOPAN	5285	Locked	9
81	THANEKAR AKANKSHA PRAKASH	5290	Locked	7
82	THAVARE PAVANKUMAR RAVASAHEB	5291	Locked	9
83	TIRUKE SURAJ RAMESH	5293	Locked	9
84	WALAVALKAR NITA YALLAPPA	5300	Locked	7

VIVEKANAND COLLEGE KOLHAPUR ESTD JUNE 1964 (Autonomous)

Name & Signature of Internal Examiner

Name & Signature of External Examiner

" ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यांसाठी शिक्षण प्रसार "
- शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे

Signature of Supervisor

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha's
VIVEKANAND COLLEGE (Autonomous), KOLHAPUR

10

Class S.Y. B.A Div. — Roll No. 5098

Name :- Krushnali Shrikant Kamble Subject Sociology

Supplement No.

Test / Tutorial No.

1] ग्रामीण समाज म्हणजे काय ते सांगून ग्रामीण समुदायाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

आदिवासी समाजातून ग्रामीण समाज विकसित झाला आहे. भारतातील बहु-संख्य समाज 1,000 पेक्षा कमी लोकसंख्या असणाऱ्या खेड्यांत राहणारा ग्रामवासीयांना आहे.

लोकसंख्येचा आधार घेऊन 5,000 पेक्षा कमी लोकसंख्येची वस्ती म्हणजे असे म्हणतले जाते. (i) गावगाडा या ग्रंथात श्री त्रिंबक नारायण अत्रे यांनी पुराणाधारे 'खेडणे म्हणजे जमीन कसणे आणि खेडूत म्हणजे जमीन कसणारा, तेव्हा खेडूतांची जी वस्ती ते खेडे. ज्यामध्ये प्रधान धंदा शेती व ज्यामध्ये कसणाऱ्यांची वस्ती शेतकऱ्यांची असते, त्या गावाला खेडे किंवा गावढे म्हणतात. अशी खेड्याची व्याख्या दिली आहे.

ग्रामीण समुदायाची वैशिष्ट्ये पुढीलप्रमाणे :-

1] प्रादेशिक अलगता :-

भारतीय खेडी भौगोलिक वैशिष्ट्यांमुळे असुरक्षित व्यवस्थेमुळे नगराशी वा जवळच्या खेड्यांपासून विलग व एकाकी होती. गावावर [illegible] परिणाम होत नसे, या

VIVEKANAND COLLEGE KOLHAPUR ESTD JUNE 1964 (Autonomous)

प्रादेशिक असमानतेचे दूरगामी परिणाम ग्रामीण समुदाय हा दीर्घकाळ स्थितीशील राहिला.

२) भौतिक परिस्थितीनुसार खेड्यांचे तीन प्रकार :-

अ) केंद्रित वस्तीचे खेडे :-

भारतातील अनेक खेडी केंद्रित वस्तीची आहेत. देऊळ, चावडी ही मध्यवर्ती सखल भागात असतात. वस्तीस्थानाच्या भागाला महाराष्ट्रात पांढरी किंवा गावठाण असे म्हणतात.

ब) रेषाकार वस्तीचे खेडे :-

कोकण, केरळ व बंगालासारख्या प्रदेशात समुद्र किनाऱ्याजवळील खेडी रेषाकार असतात. रस्त्याच्या दुतर्फा लोक आपली घरे बांधतात घराभोवती नारळी, पोफळी इ. झाडे लावलेली असतात.

क) तुरळक वस्तीचे खेडे :-

हिमालयाचा पायथा, गुजरात येथील डोंगराळ प्रदेश, महाराष्ट्राचा डोंगराळ प्रदेश या ठिकाणी या स्वरूपाची खेडी आढळतात. ही खेडी म्हणजे ३-४ घरांचा किंवा 20-25 घरांचा समूह होय.

3) शेती - प्रमुख व्यवसाय :-

नैसर्गिक पर्यावरण व विरळ लोकसंख्या असलेला ग्रामीण समाज हा प्रामुख्याने शेतीच्या व्यवसायी आहे. भारतीय खेड्यातील 75 % लोक हे [illegible] शेती करतात. पशुपालन, दुधदुभते, मासेमारी, [illegible]कार हे ही व्यवसाय

[illegible] COLLEGE ESTD JUNE 1964 (Autonomous)

अल्प प्रमाणात आढळून येतात.

4] आर्थिक स्वयंपुर्णता व बलुतेदारी :-

भौतिकदृष्ट्या खेडी ही नगर असल्याने तेथे मुलभूत आर्थिक गरजा भागवण्यासाठी एकमेकांच्या सहकार्याने स्वतंत्र अशी आर्थिक यंत्रणा विकसित झाली. शेती करणारा तो शेतकरी पण शेतीची अवजारे, इतर साधने करणारे बिगर शेती कारागीर पण उदा. सुतार, लोहार, चांभार. इ. परस्परांच्या गरजा भागवत व आपला उदरनिर्वाह करत. यातूनच बलुतेदारी ~~पद्धत~~ पद्धत रुढ झाली.

महाराष्ट्रात जी बलुतेदारी व्यवसाय रुढ होता त्यात बारा बलुतेदार व अठरा अलुतेदार होते. गावाचे एकजिनसी स्वरुप यामुळे अधिक दृढ झाले.

5] जातिव्यवस्थेवर समाजाची उभारणी :-

ब्राम्हण, क्षत्रिय, वैश्य, शुद्र हे चार वर्ण व त्यातून निर्माण झालेल्या अनेक जाती व उपजाती यांचा आविष्कार ग्रामीण समुदायात दिसून येतो. जातिप्रथेवर ग्रामीण समुदायाची उभारणी झाली आहे. जाती परंपरागत व्यवसाय करणे हा प्रत्येकाचा अधिकार व कर्तव्य मानले गेले होते.

खेड्यातील क्षेत्रीय विभागणी देखील जातीच्या आधारावर झाली आहे. प्रत्येक जातीचे वास्तव्य साधारणत खेड्याच्या एका विशिष्ट भागात झाले आहे.

VIVEKANAND COLLEGE KOLHAPUR ESTD JUNE 1964 (Autonomous)

ङ] सामाजिक गतिशीलतेचा अभाव :-

भौगोलिक अलगता, दळणवळणाच्या साधनांचा अभाव, शेतीव्यवस्था, विशेषीकरणाचा अभाव, जातिप्रथेवर स्थिर बलुतेदारी यामुळे ग्रामीण समुदायात स्थितीशिल आढळून येते. आपला परंपरागत व्यवसाय सोडून दुसरा व्यवसाय करण्यास मज्जाव होता. जन्मापासून मृत्युपर्यंत तेच गाव, तोच व्यवसाय, करण्यास तोच दर्जा, त्याच प्रथा, तेच रीतिरिवाज यातून व्यक्तींची सुटका नव्हती, त्यामुळे इच्छा, आवड, कौशल्य असूनदेखील आपल्या व्यवसायायातून दुसऱ्याविषयी व्यवसायाकडे वळता येत नव्हते. मनुष्यबळ भरपूर असूनही या स्थितिशिलतेमुळे ते निष्प्रभ राहिले, त्याला आर्थिक उन्नतीसाठी फायदा करून घेता आला नाही.

च] पितृसत्ताक संयुक्त कुटुंबपद्धतीचा प्रभाव :-

भारतीय ग्रामीण समुदायात प्रामुख्याने पित्याची म्हणजे कर्त्या पुरुषाची सत्ता असलेली व तीन ते चार कुटुंबाचा समावेश असलेली पितृसत्ताक संयुक्त कुटुंबपद्धती आढळते. हे सर्व सदस्य एकाच घरात राहणारे, एकाच स्वयंपाक घरातील अन्न ग्रहण करणारे, संपत्तीमध्ये सामाईक मालकी असणारे असतात.

कुटुंबात वडीलधारा 'कर्ता' पुरुष हा त्या कुटुंबाचा नेता असतो. या कुटुंबाचे आर्थिक, सामाजिक, धार्मिक, राजकीय इत्यादी बाबीसंबंधी निर्णय तोच घेतो. कुटुंबातील कोणताही सदस्य त्याच्या निर्णया-

ESTD JUNE 1964 (Autonomous)

विरुद्ध जात नाही. व्यक्तीमध्ये समुदाय वादाची भावना विकसित होण्यास कुटुंबाचे योगदान मोठे आहे.

8] कुळ :-

ग्रामीण समुदायातील काही संयुक्त कुटुंबे ही एखाद्या मूळ पूर्वजाशी संबंधित असतात. जरी ती वेगवेगळी असली तरी एकमेकांना रक्तसंबंधित म्हणून ओळखतात. महाराष्ट्रात त्यास 'भावकी' असे म्हटले जाते तर उत्तरेत व मध्य भारतातील काही भागात भाईबंद, खानदान असे म्हटले जाते. धार्मिक सण, उत्सव, लग्नप्रसंग इ. वेळी भावकीतील लोक एकत्र येतात. सक्रियरित्या विशिष्ट कुलाचार पाळून अशा प्रसंगात सहभागी होतात.

9] स्त्रियांचा कनिष्ठ दर्जा :-

पितृसत्ताक संयुक्त कुटुंब पद्धतीच्या प्रभावामुळे सर्व अधिकार पुरुषांच्या हाती केंद्रित झाले असल्याने 'चूल- मूल' या पुरतेच स्त्रीचे क्षेत्र मर्यादित झालेली असते. शेतीला पूरक अशी कामे तिला शेतमजुरासारखी करावी लागतात. अनेक रुढी, परंपरांची बंधने स्त्रियांवर होती. स्त्रियांना जे नीतिमत्ताविषयक मापदंड होते ते पुरुषांना होतेच असे नाही. म्हणजेच दुहेरी नीतिमत्ता होती. एकूण भारतीय ग्रामीण स्त्रीला कुटुंबात दुय्यम स्थान व समुदायात निम्न दर्जा दिला जात असे.

VIVEKANAND COLLEGE KOLHAPUR ESTD JUNE 1964 (Autonomous)

अशाप्रकारे ग्रामीण समुदायाची वैशिष्ट्ये ग्रामीण भागामध्ये आढळून येतात.

VIVEKANAND COLLEGE KOLHAPUR (Autonomous) ESTD JUNE 1964